

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	8Cdo/101/2020
Identifikačné číslo spisu:	5719202099
Dátum vydania rozhodnutia:	22.07.2020
Meno a priezvisko:	JUDr. Oľga Trnková
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2020:5719202099.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky vo veci starostlivosti súdu o maloletú I., narodenú X. B. XXXX, bývajúcu v O., zastúpenú kolíznym opatrovníkom Ústredím práce, sociálnych vecí a rodiny, Úradom práce, sociálnych vecí a rodiny Martin, so sídlom v Martine, Novomeského 4 a poručníkom Centrom pre deti a rodiny Košice, so sídlom v Košiciach, Uralská 1, zverenú do pestúnskej starostlivosti pestúnke U., bývajúcej v O., zastúpenej JUDr. Katarínou Turanskou, advokátkou v Martine, Štúrovo námestie 10520/3B, dieťa rodičov - matky I., bývajúcej v Q., zastúpenej JUDr. Ivetou Fabianovou, advokátkou v Spišskej Novej Vsi, Štefánikovo námestie 5 a otca v rodnom liste neuvedeného, o nariadenie neodkladného opatrenia a prinavrátenie rodičovských práv a povinností k maloletému dieťaťu, vedenej na Okresnom súde Martin pod sp. zn. 19P/106/2019, o dovolaní matky proti rozsudku Krajského súdu v Žiline z 18. februára 2020, sp. zn. 5CoP/60/2019, takto

rozhodol:

Rozsudok Krajského súdu v Žiline z 18. februára 2020, sp. zn. 5CoP/60/2019
z r u š u j e a vec mu vracia na ďalšie konanie.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Martin (ďalej len „súd prvej inštancie“) rozsudkom z 25. septembra 2019, č. k. 19P/106/2019-53 v spojení s opravným uznesením z 5. novembra 2019, č. k. 19P/106/2019-75 prinavrátil matke rodičovské práva a povinnosti vo vzťahu k maloletej. Matke, maloletému dieťaťu a pestúnke uložil povinnosť podrobiť sa sociálno-psychologickému poradenstvu na Referáte psychologicko-poradenských služieb na Úrade práce, sociálnych vecí a rodiny Martin na obdobie šiestich mesiacov. Zároveň zrušil rozsudok Okresného súdu Košice - okolie z 30. októbra 2013, č. k. 19P/141/2013-23, vo výroku, ktorým bola matka pozbavená rodičovských práv a povinností vo vzťahu k maloletej a vo výroku, ktorým bol maloletej ustanovený poručník. Rozhodol, že žiaden z účastníkov nemá nárok na náhradu trov konania. Na základe vykonaného dokazovania a zisteného skutkového stavu dospel k záveru, že je v záujme maloletej a jej matky, aby boli matke prinavrátené rodičovské práva a povinnosti, nakoľko matka dlhodobo deklaruje svoj záujem o maloletú. S prinavrátením rodičovských práv a povinností

matke vyslovil súhlas kolízny opatrovník aj poručník maloletej. Výrok o trovách konania odôvodnil § 52 zákona č. 161/2015 Z.z. Civilný mimosporový poriadok (ďalej len „CMP“).

2. Krajský súd v Žiline (ďalej len „odvolací súd“) na odvolanie pestúanky rozsudkom z 18. februára 2020, sp. zn. 5CoP/60/2019 rozsudok súdu prvej inštancie zmenil tak, že návrh matky na prinavrátenie rodičovských práv a povinností vo vzťahu k maloletej zamietol. Žiadnemu z účastníkov nepriznal nárok na náhradu trov konania pred súdom prvej inštancie a pred odvolacím súdom. V zmysle § 385 ods. 1 zákona č. 160/2015 Z.z. Civilný sporový poriadok (ďalej len „CSP“) na prejednanie veci nariadil pojednávanie, na ktorom zopakoval dokazovanie podľa § 68 CMP. Nestotožnil sa so záverom súdu prvej inštancie, že návrh matky na prinavrátenie rodičovských práv a povinností k maloletej je dôvodný. Uviedol, že súd prvej inštancie sa nedostatočne zaoberal zisťovaním aktuálnej situácie a pomerov na strane matky a nesprávne vyhodnotil skutkový stav. Mal za to, že napadnutý rozsudok súdu prvej inštancie nespĺňa náležitosti v zmysle § 220 ods. 2 CSP a nepovažoval za korektné, aby rozhodnutie, ktorým sa prinavrátili biologickej matke rodičovské práva a povinnosti k maloletej, bolo odôvodnené v jednom stručnom bode rozhodnutia. Nesúhlasil s tvrdením súdu prvej inštancie, že matka dlhodobo deklaruje záujem o maloletú. Záujem matky o maloletú nespochybní, no tento nemohol vyhodnotiť ako dlhodobý a snahu matky ako dostatočne aktívnu. Zároveň musel zobrať do úvahy aj roky nezáujmu matky o maloletú a dobu, po ktorú musela byť maloletá umiestnená do náhradnej osobnej starostlivosti, kým o ňu biologická matka neprejavovala záujem. Skonštatoval, že samotná bytová situácia nemôže byť prekážkou pre prinavrátenie rodičovských práv a povinností, avšak ak matka žiada priznať naspäť svoje rodičovské práva a povinnosti, musí deklarovať skutočný záujem o maloletú aj vo forme preukázania budúceho zabezpečenia (adekvátneho bývania, harmonického prostredia na výchovu a pod.), ktoré súd hodnotí ako vypovedaciu schopnosť svedčiacu o reálnom záujme matky o svoje dieťa, voči ktorému bola z vážnych dôvodov zbavená rodičovských práv a povinností. Plne sa stotožnil s argumentom právnej zástupkyne matky, že podľa článku 3 Dohovoru o ochrane práv dieťaťa pri všetkých úkonoch správnych orgánov, súdov a iných inštitúcií týkajúcich sa detí musí byť prvoradým hľadiskom záujem dieťaťa. V tejto súvislosti však poukázal na skutočnosť, že maloletá od malička vyrastala v náhradnej osobnej starostlivosti pestúanky, pričom biologickú matku nepoznala. V súčasnosti maloletá o matke vie, pozná ju, ale vzťah medzi nimi nie je na takej úrovni, aby matke boli prinavrátené rodičovské práva a povinnosti. Na vzťahu medzi biologickou matkou a maloletou je potrebné dlhodobo pracovať aj vzhľadom na skutočnosť, že matka po pôrode udelila súhlas na osvojenie a niekoľko rokov o maloletú nejavila žiadny záujem z dôvodu, že „bola taká situácia“. Dôvodil, že vo výchove a opatere pestúanky, ktorá sa o maloletú príkladne stará, poskytuje jej harmonickú výchovu a prostredie na jej život a osobný rozvoj, neboli zistené žiadne pochybenia. Uzavrel, že k zmene pomerov na strane matky nepochybne došlo, ale nie v takom rozsahu, že by to zakladalo dôvod na prinavrátenie rodičovských práv a povinností k maloletej. Matka vzťah s prechádzajúcim partnerom, ktorý sa údajne voči nej dopúšťal fyzického násillia a nútil ju podpísať súhlas na osvojenie, ukončila a vstúpila do manželstva s novým partnerom, s ktorým má jedno dieťa, ale jej bytová situácia sa nezmenila. Skutočnosť, že matka sa zamestnala, vyhodnotil ako pozitívnu zmenu pomerov, avšak charakter práce (práca v nočných hodinách) nepovažoval za veľmi prospešný pre maloleté deti. O náhrade trov konania rozhodol podľa § 2 ods. 1 CMP v spojení s § 396 ods. 1 CSP a § 52 CMP.

3. Proti uvedenému rozsudku odvolacieho súdu podala dovolanie matka (ďalej aj „dovolateľka“). Navrhla, aby dovolací súd napadnuté rozhodnutie zrušil a vec vrátil odvolaciemu súdu na ďalšie konanie. Dovolanie podala z dôvodu existencie procesnej vady zmätočnosti rozhodnutia, pričom jeho prípustnosť vyvodzovala z § 420 písm. f/ CSP. Zároveň uviedla, že dovolanie podáva aj podľa § 421 ods. 1 písm. a/ CSP. Namietala, že rozsudok odvolacieho súdu nie je náležité odôvodnený a nevyplýva z neho, z akých dôvodov odvolací súd zmenil rozhodnutie súdu prvej inštancie namiesto vrátenia mu veci za účelom doplnenia dokazovania. Odvolací súd dostatočne nevysvetlil, z akých dôvodov je záujem matky o maloletú nedostatočný a prečo je v najlepšom záujme maloletej zotrvanie u pestúanky, keď je tu jej biologická matka, ktorá má pre maloletú vytvorené vhodné podmienky pre život v biologickej rodine

spolu so súrodencami maloletej. Nijako sa nezaoberal ani odporúčaním kolízneho opatrovníka, ktorý preferoval prinavrátenie rodičovských práv a povinností matke. Z rozhodnutia odvolacieho súdu ďalej nie je zrejmé, prečo nezobral do úvahy listinné dôkazy predložené matkou (najmä SMS komunikáciu medzi matkou a pestúnkou), resp., či sa s nimi vôbec v konaní zaoberal, ale na druhej strane akceptoval neodbornú a nepodloženú argumentáciu odvolateľky - pestúanky. Taktiež nie je jasné, prečo neakceptoval právne argumenty matky opierajúce sa o ustanovenia zákona o rodine, Ústavu Slovenskej republiky a ustálenú judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva. Uviedla, že ak mal odvolací súd výhrady k dokazovaniu vykonanému súdom prvej inštancie, mohol aj z vlastnej iniciatívy dokazovanie doplniť, keďže ide o konanie vo veciach maloletych, pričom z rozhodnutia odvolacieho súdu nie je jasné, o aké dôkazy oprel svoje rozhodnutie o zmene rozsudku súdu prvej inštancie. Nestotožnila sa s názorom odvolacieho súdu, ktorý nočnú smenu matky jedenkrát do týždňa vyhodnotil ako nie prospešnú pre maloleté deti. Tvrdila, že pestúanka jej bráni v kontakte s maloletou, manipuluje maloletú voči matke a sama rozhoduje o tom, či je stretávanie s matkou na prospech maloletej.

4. Kolízny opatrovník trval na potvrdení rozsudku súdu prvej inštancie.

5. Pestúanka navrhla dovolanie odmietnuť, nakoľko dovolacie dôvody uvedené matkou nie sú dané. S poukazom na najlepší záujem dieťaťa a konkrétne okolnosti prejednávaneho prípadu uviedla, že maloleťá má svoje väzby v rodine pestúanky, v ktorej doposiaľ prebiehal jej život. Argumentovala, že vôbec nebráni matke, aby sa s maloletou stretla, avšak nie podľa spôsobu a tempa, ktoré navrhuje matka, ale v zmysle odporúčaní kompetentných osôb.

6. Poručník sa k dovolaniu nevyjadril.

7. Konania vo veciach starostlivosti súdu o maloletych sa od 1. júla 2016 riadia ustanoveniami CMP. Vzájomný vzťah medzi CMP a CSP je vymedzený v § 2 ods. 1 CMP, podľa ktorého sa na konania podľa tohto zákona použijú ustanovenia CSP, ak tento zákon neustanovuje inak. CMP v ustanoveniach § 76 a § 77 obsahujúcich niektoré ustanovenia o dovolaní „neustanovuje inak“, ak ide o prípustnosť dovolania v posudzovanej veci; prípustnosť dovolania matky bolo preto potrebné posudzovať podľa ustanovení CSP.

8. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) matka zastúpená v súlade so zákonom (§ 429 ods. 1 CSP), v ktorej neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP), dospel k záveru, že rozhodnutie odvolacieho súdu je potrebné zrušiť.

9. V zmysle § 419 CSP je proti rozhodnutiu odvolacieho súdu dovolanie prípustné, ak to zákon pripúšťa. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné, sú vymenované v § 420 a § 421 CSP.

10. Dovolanie prípustné podľa § 420 CSP možno odôvodniť iba tým, že v konaní došlo k vade uvedenej v tomto ustanovení (§ 431 ods. 1 CSP). Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie, v čom spočíva táto vada (§ 431 ods. 2 CSP). Dovolanie prípustné podľa § 421 možno odôvodniť iba tým, že rozhodnutie spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci (§ 432 ods. 1 CSP). Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie právne posúdenie veci, ktoré pokladá za nesprávne a uvedie, v čom spočíva nesprávnosť tohto právneho posúdenia (§ 432 ods. 2 CSP).

11. Dovolací súd je dovolacími dôvodmi viazaný (§ 440 CSP).

12. Dovolaťka vyvodzovala prípustnosť dovolania z § 420 písm. f/ CSP, v zmysle ktorého je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva

na spravodlivý proces.

13. Podstatou práva na spravodlivý súdny proces je možnosť fyzických a právnických osôb domáhať sa svojich práv na nestrannom súde a v konaní pred ním využívať všetky právne inštitúty a záruky poskytované právnym poriadkom. Integrálnou súčasťou tohto práva je právo na relevantné, zákonu zodpovedajúce konanie súdov a iných orgánov Slovenskej republiky. Z práva na spravodlivý súdny proces ale pre procesnú stranu nevyplýva jej právo na to, aby sa všeobecný súd stotožnil s jej právnymi názormi a predstavami, preberal a riadil sa ňou predkladaným výkladom všeobecne záväzných predpisov, rozhodol v súlade s jej vôľou a požiadavkami, ale ani právo vyjadrovať sa k spôsobu hodnotenia ňou navrhnutých dôkazov súdom a dožadovať sa ňou navrhnutého spôsobu hodnotenia vykonaných dôkazov (IV. ÚS 252/04, I. ÚS 50/04, I. ÚS 97/97, II. ÚS 3/97 a II. ÚS 251/03).

14. V súvislosti s námietkou dovolateľky o nepreskúmateľnosti rozhodnutia odvolacieho súdu dovolací súd uvádza, že občianskoprávne kolégium najvyššieho súdu prijalo 3. decembra 2015 zjednocujúce stanovisko, publikované v Zbierke stanovísk najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky pod R 2/2016, ktorého právna veta znie: „Nepreskúmateľnosť rozhodnutia zakladá inú vadu konania v zmysle § 241 ods. 2 písm. b/ Občianskeho súdneho poriadku. Výnimočne, keď písomné vyhotovenie rozhodnutia neobsahuje zásadné vysvetlenie dôvodov podstatných pre rozhodnutie súdu, môže ísť o skutočnosť, ktorá zakladá prípustnosť dovolania podľa § 237 ods. 1 písm. f/ Občianskeho súdneho poriadku.“ Za nedostatok zásadného vysvetlenia dôvodov podstatných pre rozhodnutie súdu treba považovať predovšetkým úplnú absenciu dôvodov vysvetľujúcich právny záver súdu v otázke, od riešenia ktorej bola závislá opodstatnenosť uplatneného nároku, ako aj vnútornú rozpornosť odôvodnenia rozhodnutia, priečiacu sa pravidlám logického uvažovania. Zmeny v právnej úprave dovolania a dovolacieho konania, ktoré nadobudli účinnosť od 1. júla 2016, sa podstaty a zmyslu tohto stanoviska nedotkli, preto ho treba považovať aj naďalej za aktuálne.

15. V súlade s § 220 ods. 2 CSP v spojení s § 393 ods. 2 CSP musí odvolací súd v odôvodnení rozhodnutia podať výklad opodstatnenosti a zákonnosti výroku rozhodnutia a musí sa vyporiadať so všetkými rozhodujúcimi skutočnosťami a jeho myšlienkový postup musí byť v odôvodnení dostatočne vysvetlený s poukazom na zistené rozhodujúce skutočnosti, ale tiež s poukazom na ním prijaté právne závery. Účelom odôvodnenia rozhodnutia je vysvetliť postup súdu a dôvody jeho rozhodnutia. Odôvodnenie rozhodnutia odvolacieho súdu navyše musí byť aj dostatočným podkladom pre uskutočnenie prieskumu v dovolacom konaní.

Ak rozhodnutie odvolacieho súdu neobsahuje náležitosti uvedené v § 220 ods. 2 CSP v spojení s § 393 ods. 2 CSP, je nepreskúmateľné. Takéto arbitrárne rozhodnutie súdu porušuje právo strany sporu, resp. účastníka konania na spravodlivý súdny proces a v konečnom dôsledku mu odníma možnosť konať pred súdom, pretože mu upiera možnosť náležite skutkovo a právne argumentovať proti rozhodnutiu súdu v rámci opravných prostriedkov.

16. Po preskúmaní veci dovolací súd dospel k záveru, že konanie je postihnuté vadou zmätočnosti spočívajúcou v nepreskúmateľnosti rozhodnutia odvolacieho súdu takej intenzity, ktorá odôvodňuje aplikáciu (ako výnimky) druhej vety stanoviska R 2/2016 a zakladá tak prípustnosť i dôvodnosť podaného dovolania v prejednávanej veci.

17. V posudzovanej veci dospel odvolací súd k záveru, že v súčasnosti nie je v záujme maloletej, aby boli matke prinavrátené rodičovské práva a povinnosti. Dovolací súd však zastáva názor, že odvolací súd dostatočne a presvedčivo nevysvetlil, z akých dôvodov by prinavrátenie rodičovských práv a povinností biologickej matke bolo v rozpore s najlepším záujmom maloletej a nevysporiadal sa so všetkými podstatnými skutočnosťami, ktorých vyhodnotenie je v predmetnom konaní nevyhnutné. Z jeho rozhodnutia nie je celkom zrejmé, ktoré dôkazy považoval za smerodajné na to, aby zmenil rozhodnutie súdu prvej inštancie. Odvolací súd uviedol, že „samotná bytová situácia nemôže byť prekážkou pre prinavrátenie rodičovských práv, avšak ak biologická matka žiada priznať naspäť svoje rodičovské práva

a povinnosti, musí deklarovať skutočný záujem o maloletú aj vo forme preukázania budúceho

zabezpečenia, či už vo forme adekvátneho bývania, harmonického prostredia na výchovu a pod., ktoré súd bude bližšie posudzovať v prípade, ak by matka žiadala, aby sa dieťa vrátilo do jej domácnosti.“ V konaní bolo preukázané, že matka vedie usporiadaný život a žije v spoločnej domácnosti v poschodovom rodinnom dome so starou matkou (vlastníčkou domu), manželom a štyrmi deťmi. Z rozhodnutia odvolacieho súdu jednoznačne nevyplyva, či a prípadne z akého dôvodu považoval túto bytovú situáciu matky za nevyhovujúcu a či negatívne stanovisko starej matky k príchodu maloletej do domácnosti považoval za podstatné a určujúce pri rozhodovaní o podanom návrhu. Vo vzťahu k tvrdeniu odvolacieho súdu, že práca matky v nočných hodinách nie je veľmi prospešná pre maloleté deti, má dovolací súd za to, že takéto konštatovanie je príliš všeobecné a vágne, pretože v kontexte daného prípadu odvolací súd nevysvetlil, z akého dôvodu je nočná zmena matky cca štyrikrát do mesiaca nevhodná, a to aj s poukazom na to, že o deti sa v tom čase stará jej manžel. Odvolací súd sa v odôvodnení rozhodnutia taktiež nijako nevysporiadal s vyjadrením kolízneho opatrovníka a žiadnym spôsobom nereagoval na listinné dôkazy predložené matkou.

18. Uvedené nedostatky odôvodnenia rozsudku odvolacieho súdu majú za následok, že napadnuté rozhodnutie nesplňa požiadavky stanovené odvolaciemu súdu v § 220 ods. 2 CSP v spojení s § 393 ods. 2 CSP na riadne odôvodnenie rozhodnutia.

19. So zreteľom na dôvodne namietanú vadu zmätočnosti napadnutého rozhodnutia sa dovolací súd v súlade s jeho rozhodovacou praxou nezaoberal dovolacím dôvodom uplatneným podľa § 421 ods. 1 písm. a/ CSP.

20. Skutočnosť, že v konaní došlo k procesnej vade podľa § 420 písm. f/ CSP je okolnosťou, pre ktorú musí dovolací súd napadnuté rozhodnutie zrušiť, pretože rozhodnutie vydané v konaní postihnutom tak závažnou procesnou vadou nemôže byť považované za správne. Dovolací súd preto rozhodnutie odvolacieho súdu zrušil (§ 449 ods. 1 CSP) a vec mu vrátil na ďalšie konanie (§ 450 CSP).

21. Ak dovolací súd zruší rozhodnutie a ak vráti vec odvolaciemu súdu alebo súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, rozhodne tento súd o trovách pôvodného konania a o trovách dovolacieho konania (§ 453 ods. 3 CSP).

22. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.